

Un protocol al breslei argășitorilor de cordovani din Orăștie, păstrat în colecția Muzeului județean Hunedoara-Deva

MARIA VIRTOPEANU

Situată pe Valea Mureșului, vechi și recunoscut, drum comercial al Transilvaniei, Orăștia s-a afirmat de timpuriu ca o localitate înfloritoare. Amintită documentar în veacul al XIII-lea¹⁾, Orăștia urmează linia ascendentă a orașelor transilvănene, ajungând în cursul secolului al XVIII-lea să se numere printre localitățile cu statut orășenesc²⁾.

Alături de comerțul de tranzit, drumul spre urbanizare al Orăștiei a fost favorizat și de existența meșteșugurilor care se practicau aici de timpuriu. Încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea în mai multe orașe din Transilvania, printre care și Orăștie, sînt menționate 25 branșe meșteșugărești organizate în 19 bresle³⁾.

La procesul de producție meșteșugărească din Orăștie, a luat parte intensă și activă populația românească. Necesitatea tipăririi Paliei de la Orăștie în 1582⁴⁾ este o dovadă elocventă privitoare la densitatea populației românești în această zonă.

Apropierea orașului de aria muntoasă, unde se practica pe scară largă creșterea vitelor, a contribuit ca un factor pozitiv pentru practicarea meșteșugului pielăritului. Pe lângă animalele domestice: oi, vite cornute, capre, pădurile din jur furnizau cantități de loc neglijabile de piei ale animalelor sălbatice (vulpi, urși, jderi, veverițe).

Avîntul neîntrerupt al pielăritului din Orăștie cît și din întreaga Transilvanie a fost tributar comerțului, piața transilvăneană a pieilor fiind cea mai solicitată de către negustorii străini⁵⁾. Și breslele din Orăștie au urmat linia evolutivă a celorlalte bresle din Transilvania. Ele erau organizații profesionale închise ale micilor producători de mărfuri. Nevoile pieței interne și externe au făcut ca în decursul anilor numărul meșteșugarilor să fie tot mai mare, dar în același timp a crescut și concurența pentru desfacerea produselor. Meșteșugarii români ce practicau meseria de îndelungată vreme, trec și ei la organizarea pe meserii, urmărind obținerea de drepturi în procesul de producție și de valorificare a acesteia. Astfel, la Orăștie s-a constituit țehul argășitorilor de cordovani, din a cărui activitate vom da câteva amănunte pe care le spicuiim din „Protocolul” acestei organizații meșteșugărești.

Întrât în colecția Muzeului județean Hunedoara-Deva, cu numărul de inventar 3333, protocolul conferă date despre activitatea breslei din Orăștie, dintre anii 1863 și 1887.

Pe prima filă care poartă data de 11 mai 1863, se află lista membrilor țehului al căror număr se ridică la cifra de 48 persoane. Chiar din primul proces-verbal al adunării țehului reiese grija pentru primirea de noi calfe în cadrul asociației profesionale, de asemenea, se acordă atenție procesului de pregătire a ucenicilor.

Pentru unele familii cu venituri mici, se fac înlesniri în vederea primirii copiilor ca ucenici (inași), astfel țehul primește ca ucenic un copil, cu condiția ca taxa de 1 florin să o plătească după ce va învăța meseria.

Din mai multe hotărîri reiese că la conducerea țehului sînt o seamă de meseriași mai înstăriți care caută să îngrădească drepturile calfelor. Astfel, pentru că un lucrător nu ascultă de porunca stăpînului, lăsîndu-și lucrul neterminat, este „globitu”, cu suma de 1 florin și cu plata cheltuielilor făcute de stăpîn pentru ir-țetjînerea calfei.

Nu sînt rare nici cazurile de amenzi ce se ridică pînă la 2 florini, aplicate celor ce încearcă să lucreze la cererea diferiților solicitanți, fără aprobarea țehului.

Mai cuprinzătoare sînt dările de seamă referitoare la veniturile și cheltuieli, așa numitele „sămădașuri” ale țehului. Acestea erau întocmite de o comisie compusă din țehmeșterul bătrîn, secundat de un țehmeșter tînăr și de cître un sîmădaș (socoțitor) al veniturilor și cheltuielilor. Dacă veniturile „curate” ale țehului pe anul 1863 au fost de numai 44,50 florini, iar suma de 13,20 florini reprezenta amenzile aplicate diverșilor lucrători sub diferite pretexte, vedem cu claritate cum conducea țehului caută să își impună punctele de vedere.

Amenzile se aplicau nu numai pentru chestiuni profesionale, ci în unele cazuri chiar pentru insultele pe care și le adresau membrii țehului între ei. Așa, de exemplu a fost „globitu” unul din calfe, pentru că la o înmormîntare a vorbit de rău pe meșterii ce-au organizat ceremonialul funerar.

Printre preocupările de mare acuitate a țehului din Orăștie, după cum reiese din procesul verbal din 11 aprilie 1864, era și dorința de a obține o piață de desfacere în oraș.

Lipsa unui loc corespunzător „destinatu de vindiare pentru meseriașii noștri”, a fost amplu dezbătută și în final s-a înaintat „O rugare la Onoratul Magistratu, rugîndulu a facie dispoziție în aceasta prîvinție”⁶⁾.

Membrii țehului au cerut chiar ridicarea unui edificiu care să servească drept loc de vînzare a produselor lor, deoarece „marfa noastră nu se poate vinde sub ceriuri slobodu”⁷⁾.

În urma cîștigării dreptului de a posedea un loc de vînzare stabil, cît de cît corespunzător, se constată o creștere a veniturilor țehului pe anul 1864, la suma de 118 florini. Acest fapt dovedește că încercările de a obține unele avantaje s-au soldat cu rezultatele scontate.

Faptul că în fiecare an balanța cîștigurilor țehului din Orăștie a fost pozitivă a făcut ca în anul 1869, țehul să își poată permite achiziționarea unui imobil „mai mare”, care să fie amenajat ca local de vînzare a mărfurilor. Țehul propune pentru cumpărarea casei respective suma de 1 500 florini, pe care se obligă să o achite în timp de patru ani⁸⁾.

Pe lîngă clădirea folosită ca magazin de desfacere a mărfurilor, țehul argășitorilor de cordovani își vindea mărfurile cu prilejul celor patru țîrguri ce se țineau anual în Orăștie. Datorită probabil existenței unui număr însemnat de cumpărători, țehul din Orăștie nu participă decît arareori la țîrguri din alte localități.

Așa de exemplu, se constată doar în anul 1874 prezența produselor acestui țeh la țîrgul Aiudului⁹⁾. După această dată, nu mai figurează în protocolul aici în discuție nici o participare pe piața localităților învecinate.

Pe măsura trecerii anilor treburile financiare ale țehului devin tot mai dificil de rezolvat de conducerea asociației meșteșugarilor. Pentru acoperirea acestor deficiențe de ordin administrativ, începînd cu anul 1877 s-a apelat la serviciile unui om de specialitate (notar), remunerat de către corporația argășitorilor.

Pătrunderea și consolidarea relațiilor capitaliste se face simțită și în activitatea breslei din Orăștie, care caută să obțină venituri și prin procedee diferite de obișnuita producție de mărfuri. Afacerile bănești, acordarea de împrumuturi cu camătă, intră în preocupările țehului din anul 1884, după cum reiese dintr-o însemnare. Au primit bani cu camătă un număr însemnat de persoane din care 11 se găseau în imposibilitatea de a restitui în termen sumele datorate¹⁰⁾.

Registrul țehului din Orăștie, chiar dacă este numai o parte din arhiva acestei asociații profesionale, prin numărul mare de informații pe care le deține, constituie un prețios izvor documentar inedit pînă în prezent, pentru cei ce studiază evoluția meșteșugurilor din Transilvania. Am considerat utilă și necesară chiar o succintă prezentare a protocolului pentru informarea celor doritori să studieze în detaliu problema respectivă.

NOTE

1. **Istoria României**, vol. II, București, 1962, p. 88; B. Bassa, **Breslele meșteșugărești din Hațeg**, în **St. AI**, VII, 1965, p. 381—392.
2. **Idem**, vol. III, București, 1964, p. 418; Ion Lungu și colab., **Meșteșuguri și meșteșugari din sud-vestul Transilvaniei**, București, 1970.
3. **Din istoria Transilvaniei**, ed. a II-a, vol. I, București, 1961, p. 133.
4. **Istoria României**, vol. II, p. 1041.

5. Ștefan Olteanu, Constantin Șerban, **Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în Evul Mediu**, București, 1969, p. 81.
6. **Protocol**, p. 25.
7. **Idem**.
8. **Idem**, p. 164.
9. **Idem**, p. 298, 247.
10. **Idem**, p. 351.

**UN PROTOCOLE DE LA CORPORATION DES TANNEURS DE PEAUX
DE CHEVRE D'ORĂȘTIE, CONSERVÉ DANS LES COLLECTIONS DU MUSÉE
DU DÉPARTEMENT DE HUNEDOARA—DEVA**

(R é s u m é)

Présentation des principales données fournies par le Protocole des tanneurs de peaux de chèvre d'Orăștie, conservé dans les collections du Musée de Deva (no d'inventaire 3333).

Tout comme les actes corporatifs similaires, ce Protocole renferme une série de données et d'informations concernant l'activité de l'association artisanale d'Orăștie au cours de la période 1863—1887, qui en font une source des plus précieuses pour les chercheurs préoccupés par l'étude de l'évolution des métiers en Transylvanie.